

ТМ	Г. XXXIII	Бр. 3	Стр. 1075-1078	Ниш	јул - септембар	2009.
----	-----------	-------	----------------	-----	-----------------	-------

Приказ
Примљено: 5.2.2009.

Драган Јовашевић

КРИМИНОЛОГИЈА*

Управо се у издању Издавачког предузећа "Пеликан принт" из Ниша појавило вредно и у Републици Србији јединствено дело под називом : "Криминологија" ауторки : проф. др Слободанке Константиновић Вилић, проф. др Весне Николић Ристановић и проф. др Миомире Костић које ће несумњиво обогатити домаћу правну литературу у овој области. Ради се се не само о универзитетском уџбенику (за потребе студената Правног факултета у Нишу и Факултета за специјалну превенцију и ресоцијализацију у Београду), већ и о јединственом монографском делу које свеобухватно и мултидисциплинарино обрађује бројне и различите појмове, институте и проблеме везане за криминалитет уопште, као и друге облике социјалне патологије, и то не само са аспекта њихове феноменологије, односно облика и видова појавног испољавања, већ и са аспекта узрока и услова који доводе до појаве ових негативних, патолошких појава, односно до њиховог ширења.

Иако је ова књига првенствено намењена студентима основних и докторских студија на наведеним факултетима као основни уџбеник за изучавање материје : криминологије, криминалне етиологије, криминалне феноменологије и виктимологије, она је корисна и свима који се у свакодневном практичном раду сусрећу са овом посматраном материјом. Овај је рукопис настао као плод вишегодишњег бављења ауторки проблематиком утврђивања и објашњавања облика и видова испољавања криминалитета, узрока и услова криминалног понашања појединаца, као и узрока и услова криминалитета као масовне друштвене појаве, те положаја жртве (оштећеног) кривичног дела, као и утврђивања кривице и система кажњавања учинилаца најтежих облика јавноправних деликата – кривичних дела у националном и међународном кривичном праву.

Садржина овог уџбеника свеобухватно обрађује материју која у потпуности одговара наставном плану и програму који је уобичајен за предмет : Криминологија на правним и другим сродним факултетима у Републици Србији, али и у другим бившим југословенским републикама (о чему говори и чињеница да је један од рецензената овог вредног дела проф др Оливер Баћановић, угледни криминолог из Македоније). Тој основној наме-

jovas@prafak.ni.ac.yu

* Константиновић Вилић, Слободанка, Николић Ристановић, Весна и Костић, Миомира 2009. *Криминологија*. Ниш: Пеликан принт, стр. 558

ни ауторке су прилагодили начин, систем, метод, стил и садржину излагања посматране проблематике. У тежњи да олакшају рад студентима у савладавању овог доста динамичног, сложеног, обимног и разуђеног градива, ауторке су настојале и у великој мери успеле да на савремен, једноставан и приступачан начин изложе теоријске, упоредноправне и практичне аспекте, обележја и карактеристике најзначајнијих криминолошких појмова и института.

Целокупна материја садржана у објављеној књизи је изложена у пет делова са прилогом који има високу практичну и употребу вредност јер садржи примере упитника за више криминолошких истраживања и то : упитник за истраживање жртава криминалитета, упитник за истраживање страха од криминалитета и истраживачки пројекат. На крају књига садржи обиман преглед домаће и иностране криминолошке литературе, списак најкоришћењих електронских адреса, преглед важећих правних прописа из ове области, индекс коришћених појмова и имена, те податке о ауторкама.

Уводни део приказане књиге коју топло препоручујемо не само стручној, већ још више општој, лаичкој јавности, разматра основна питања везана за криминологију уопште као што су : појам, предмет и подела криминологије, те место ове научне дисциплине у систему друштвених (а посебно правних) наука. Ту су изложена основна питања везана за посматране појмове према схватањима домаће, али и иностране правне и криминолошке науке.

Потом следи излагање о методима криминологије што представља садржину излагања у другом делу књиге. После излагања о методолошким поступцима уопште, односно појма, врсте и примене појединих криминолошких метода, следи веома детаљно и аргументовано критичко сагледавање различитих извора података у криминологији, те етапама криминолошког истраживања. Посебну вредност у оквиру овог излагања ауторке су посветиле примени појединих метода истраживања криминалитета као масовне друштвене појаве (квантитативне методе), односно методе и технике сазнавања криминалног понашања као појединачне појаве у животу појединаца (квалитативне методе), указујући на садржину појединих метода, могућности њихове примене, односно очекиваним резултатима указујући на проблеме у њиховој примени и дајући предлоге за њихово превазилажење. И коначно, на овом месту је изложено више аргументованих феноменолошких критика криминалног истраживања.

Трећи део књиге "Криминологија" која је недавно угледала светлост дана носи наслов : "Феноменологија криминалитета". Ово је један од најобимнијих и најзначајнијих делова посматране материје. На овом месту су поред обима, динамике и структуре криминалитета уопште изложена бројна учења о структури криминалитета према полу, регионалним карактеристикама криминалитета, сезонским и временским варијацијама криминалитета, да би потом изложене бројне и разноврсне типологије криминалитета. Међу овим типологијама посебну пажњу изазивају излагања о криминалитету насиља, политичком криминалитету, организованом криминалитету, малолетничкој деликвенцији те криминалитету жена.

На овом месту ауторке су користиле обимну теоријску и законску литературу како наше земље, тако и више других земаља као и актуелну судску праксу. Наиме, ауторке су после излагања сваког појма и института везаног за поједине типове и облике криминалитета сходно решењима из

Кривичног законика Републике Србије (деонетог 2005. године) посебну пажњу посветиле теоријским схватањима према достигнућима савремене кривичноправне и криминолошке теорије, те практичним остварењима законских решења у различитим облицима и видовима њиховог испољавања у судској пракси.

"Етиологија криминалитета" представља четврти део приказане књиге. Ово је најзначајнији део приказаног дела који покушава (а у великој мери и успева) да читалачкој публици да релевантан и аргументован одговор који су све узроци (индивидуални, друштвени и други) довели до појаве криминалитета уопште, односно појединих облика и видова криминалитета, који су узроци довели до ширења, или пада криминалитета, односно шта све представља услове настајања, ширења или опадања криминалитета. На овом месту ауторке после излагања различитих теорија криминалитета (античке, класичне, антрополошке, биолошке, психолошке, психопатолошке, социолошке и савремене) покушавају дати одговоре и објашњења на више различитих питања о узроцима и условима настајања и развоја криминалитета уопште, односно појединих његових типова.

Посебну пажњу ауторке су морале да посвете и анализи макро и микро нивоа узрочности у криминологији, те анализи социјалних (егзогених) и индивидуалних (ендогених) фактора криминалитета користећи обимну инострану и домаћу литературу. Но, та различита схватања других аутора нису навођена механички, већ су и она подвргавана критичкој анализи у покушају да се после њихове анализе укаже на евентуалне недостатке, те да се дају разумни предлози за њихову критичку анализу. Овакво излагање појединих етиолошких појмова и института у криминологији представља оригинално настојање ауторки да у кривичноправну област унесе што више новина посебно са аспекта хармонизације нашег кривичноправног система са правним системом развијених земаља Европе.

Последњи део излагања представља виктимолошки приступ објашњењу криминалитета. То је заправо излагање учења о жртви кривичног дела (жртви или оштећеном лицу у криминалном догађају). Виктимологија (наука о жртви) представља нову грану у кривичноправној области у нашој земљи која је до сада била само делимично и спорадично обрађивана, иако на великом броју високошколских установа у Србији се управо изучава предмет: Виктимологија. У овом интересантном, аргументованом и надахнутом излагању појма, предмета, циља, задатака, настанка и развоја виктимологије, те њеном односу према сродним дисциплинама, посебну пажњу и интересовање ауторке су посветиле излагању појма и типологије жртава, те виктимолошким предиспозицијама и објашњењу узрока ризика виктимизације и њеним последицама, посебно са аспекта потреба жртава, односно њихове сатисфакције. Истовремено су ауторке указале и на проблеме у примени појединих законских решења у области права жртава и њиховог остварења у кривичном и другим врстама поступака у непосредној судској пракси дајући предлоге за њихово превазилажење и разрешење.

У излагању ове веома, сложене и обимне материје криминологије ауторке су вешто користиле сву расположиву домаћу криминолошку и кривичноправну литературу, законске текстове наше, али и страних земаља, као и актуелну судску праксу што има велику употребну и практичну вредност.

Рад је писан једноставним и разумљивим стручним правничким језиком, лаким и допадљивим стилом што га чини изузетно погодним за поимање и разумевање материје криминологије. По својој садржини, обиму и начину третирања као и продубљености посматраних тема, уоченим питањима и проблемима као и начином њиховог разрешења, то је један аналитичко-синтетички стваралачки рад који одражава не само висок степен познавања материје из ове области, већ и изванредан педагошки приступ. Ове одлике уз постојање бројних оригиналних гледишта аутора у теоријском и практичном решавању појединих питања чине овај рад не само интересантним и корисним, већ и подобним за образовање студената, па га препоручујемо најширој читалачкој јавности.